

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

De præscriptionis iustitia & effectu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

Supereft modo effectū interruptionis tradere: & quidem in actionibus temporalibus, quæ vel sex mensibus, vt redhibitoria: vel anno, vt quanto minoris, & aliis, de quibus in l. sciendum. in fin. & l. cum sex. ff. de adil. edict. l. 65. tit. 5. part. 5. & in l. honorar. u. ff. de action. & oblig. atque in omnibus actionibus quæ triennali præscriptione tolluntur, per litem contestationem fit earum perpetuatio ad quadraginta annorum tempus. l. vi. C. de præscrip. 30. vel 40. annor. idem traditur in l. vii. in princ. ff. de eo per quem fact. erit. maxime per fasonem inibi, & eundem in §. penales. de actio. n. 113. & Alex. in l. nam & postea. §. si u. qui tempo. rali ff. de iureiur. atque hoc ita receptū est iure perpetuationis. Quid igitur respondendū erit, quoties præscriptio interrupta extitit, an possit iterum cessante interruptione procedere, nouo quidem initio, siue sit interruptio ciuiliis, siue naturalis? Bernardus enim in d. c. illud. hanc rē. quæstionem omisit, alia hac in materia tradens. gloss. in cap. 1. q. 3. & in regu. sine possessione. de regu. iur. in 6. & Antō. in d. ca. illud. exiitumant, post ciuilem interruptionem non posse iterum ab initio præscriptionem procedere, nec incipi, vt tandem noua & integrā instituat. Quia mala fides inducta ex hac interruptione minime patitur, quod præscriptio procedat. qua de re tractauerunt glos. Barto. & Saly. in l. 2. C. de fruct. & lit. expens. etiam quo ad alios effectus. hanc opinionem gloss. in d. c. 1. asserit communem esse Panorm. in dict. cap. illud. num. 20. Sed hæc opinio tunc vera erit, quoties ex hac interruptione mala fides adhuc perferat apud præscribentem: hæc autem quæstio, quam modo tractamus, proponitur in eo casu, quo bonam fidem habet, qui vult præscribere post interruptam præscriptionem noua, & integra præscriptione. tandem in naturali interruptione constitutissimum est, quod iterum possit noua & integra constitui, & continuari præscriptio: nempe possessione semel amissa, iterum accedente. idem de utulo, idem de bona fide dicendum erit secundū communem in d. ca. illud. textus opti. in l. penultim. situ. 29. part. 3. At in interruptione ciuili frequentiori interpretum suffragio receptum est, quod in realibus, & personalibus actionibus semel interrupta præscriptio non possit iterum ab initio procedere, nisi tempore quadraginta annorū perfecta fuerit. l. vltim. C. de præscrip. triginta vel quadraginta annorum. vbi glos. & Cyn. gloss. in l. 1. Cod. de long. tempor. Abbas & Felin. in dict. cap. illud. colu. 5. textus opti. in l. 1. §. 1. C. de annal. exceptio tradit Bal. in dict. 3. part. 6. part. princip. quæstio. 4. atque esse hanc opinionem communem fatetur Ioan. Hannib. in dict. l. naturaliter. ff. de vsucapion. numer. 370. verum Salyet. in dict. l. vltim. & in l. cum notissimi. §. imo. eolum vltim. C. de præscrip. triginta vel quadraginta annor. aduersus communem sententiam existimat, interrupta ciuili- ter præscriptione in realibus actionibus, tantum requiri ad nouam præscriptionem decem annos vltra eos, qui ab initio iure ordinario, si nulla contigisset interruptio, forent necessarij, cuius sententia admitti poterit. Imo fortassis illud iure probari poterit, in actionibus realibus, & rebus præscribendis semel interrupta præscriptione etiam ciuili interruptione, posse iterum ea interruptione cessante, nouam præscriptionem institui, & continuari bona fide & possessione, aliisque accidentibus circumstantiis, quæ iure ad legitimam præscriptionem requiruntur per id tantum tempus, quod nulla data interruptione, sufficeret ad præscribendum. Nam leges in contrarium pro communi allegatæ, intelligendæ sunt, quoties mala fides manet apud possidentem, vel præscribentem: tunc enim necessaria est noua quadraginta annorum præscriptio, secundum iura ciuilia, quæ iure Pontificio in hoc sublata censentur. vnde fortassis in actionibus personalibus, si vere præscribes habeat bonā fidē, mala enim præsumitur ex ciuili interruptione, idem erit. Super quo maturius cogitandum esse censeo.

8 Est præterea in hoc tractatu Regia l. 65. Tauri. [l. 7. tit. 15. l. 4. Recopil.] quæ palā statuit, interruptionem præscriptionis factā quo ad possessionē, censi itidem habere effectum, ac factam fuisse quo ad proprietatem, & e contrario. Cum tamen interruptio præscriptionis ratione vnus actus, nō habeat effectum quo ad alium, e. auditis. ad fin. & inibi Panor. & Dd. de præscrip. Nihilominus Regia constitutio elegans est, nec loquitur de naturali interruptione, sed de ciuili: habetque hunc sensum, quod mota lite quo ad iudicium possessorium, non tantū fiat interruptio præscriptionis quo ad possessionem, super qua controuertitur, sed & quo ad proprietatem, quæ in iudicium deducta non est. Sic sane ex hoc interruptitur præscriptio, qua tolli poterat, & excludi

remedium possessorum: item & ea præscriptio, quæ ad iudicium ad proprietatem tempore possit extinguere. Ex contrario si aduersus præscribentem actum fit ad proprietatem, non tantum interruptitur præscriptio, quæ tolleret actionem realem ad proprietatem actori competentem, sed & ea præscriptio, qua interdicta possessoria, quibus actor agere possit, extinguerentur. Hoc etenim conueniens est, et quod in hac potissimū materia de præscriptionibus maxime coniuicta sit possessionis causa proprietati: cū absque possessione proprietatis præscriptionis titulo acquiri non possit.

Illud vero non est prætermittendū, quod si quis præscribentem in iudicium traxerit agens possessorio: & præscribens victus fuerit: certissimi iuris est, etiam quoad proprietatem præscriptionem interrupti: cum possessio a præscribente auferatur: atque ideo is continuare non possit præscriptionem absque possessione, & sine possessione. de reg. iur. nisi victus agens postea de proprietate rei allegauerit præscriptionem, & velit ad eius perfectionem vti eo tempore, quo pendente lite possedit: tunc equidem Regia constitutio plane illi iustissime obicitur. Sed si agens possessoria aduersus præscribentem in eo iudicio victus fuerit, ac iudicauerit, & denique proprietatem in iudicio deduxerit: queritur, an reus possit præscriptionis iure se defendere, & ad eamque præscriptionem vti eo tempore, quo possedit post motam litem super possessorio? Et videtur non esse locum in hac specie Regiæ constitutioni: siquidem ex litis contestatione non fit interruptio præscriptionis, cum actor iudicium: quem admodum superius in hac ipso §. probauimus. & tamen vidi frequenter, nisi immemoralis præscriptio probetur, non admitti ad continuationem præscriptionis tempus, quo reus possederit post motam litem super possessorio iudicio, latamque in eo sententiam: quasi id sit consuetudinis Regiæ, & Taurinæ constitutioni. Quod apud me dubium est. Hæc quidem de ciuili interruptione: nam naturalem interruptionem diximus non omnino pertinere ad Taurinam legem. Id vero probatur plane de interruptione procedente à defectu possessionis: ea etenim dubio procul ad possessionem & proprietatem pertinet: nec illa constitutio huic aptari potest. At interruptio procedens à defectu tituli, vel bonæ fidei, et si naturalis sit, fortassis conuenienter prædictæ legi. Interruptitur enim præscriptio proprietatis ob malam fidem: item ob deficientem titulum: & tamen interdicta possessoria, quæ lege, vel statuto temporalia sunt, ac tempore tolluntur, hac in specie præscriptione huius temporis absque titulo & bona fide, & denique mala, iure ciuili hac in parte minime antiquaro, extinguuntur: sicuti diuinus de iure summarie executionis. Igitur iuxta legem Regiam interruptio præscriptionis, quo ad proprietatem ex defectu tituli, aut ex mala fide, cum aliqui minime præscribit aduersus interdicta possessoria interruptitur, ad hæc interdicta extenditur: atque ideo horum interdictorum præscriptionem interruptit. Qua de re adhuc oportet maturius perpendere, ac diligentius cogitare.

TERTIÆ PARTIS
RELECTIONIS
INITIUM.

De Præscriptionis iustitia & effectu.

SUMMARI A.

- 1 Vfuscapio & præscriptio, an sint ratione iusta legis humana introductæ?
- 2 An ex præscriptione acquiratur dominium visile vel invisibile, & quomodo distinetur.
- 3 Vfuscapionem triennalem à longi temporis præscriptione perperam distingi, quo ad dominij directi, vel visilis acquisitionem.
- 4 Intellect. ad text. in l. si duo patroni. §. Iulianus. ff. de iureiur.
- 5 An per vsucapionem, vel præscriptionem, etiam si ex ea transferatur dominium directum, fiat iniuria, aut derogetur iuri naturali.
- 6 Dominium visile acquisitum præscriptione maximos effectus habet.

Huius operis initio enunciata partitio nos iam admodum reuoluit, vt vsucapionis vim & effectum exponamus. Cuius rei controuersia necessario deducitur ab ea questione, qua disputari solet, Sitne iusta lex, quæ vsucapionem instituerit in Republica? cum ex ea dominia ab vno in alium absque consensu prioris domini, sola humana legis auctoritate transferatur. Hic tamē de præscriptione, quæ mala fide procedit, minime tractabitur, saltem in specie: sed in

generere de vsucapione, eiusque iustitia agendum erit. Idcirco hanc proponimus conclusionem.

Potuit lex humana iustissime dominium priuatum ab vno in alterum transferre & vsucapionis, aut præscriptionis ratione. Hæc probatur. Etenim humana lex potest ob vtilitatem publicam dominium priuatum ab vno tollere, & in alium transferre. Lex vero id agens ex causa vsucapionis maximam reipublicæ vtilitatem affert, ac semper attulit: igitur contra reipublicæ vtilitatem constitutum. Atque huius argumentationis vltima pars, quæ ex prioribus rem deducit, manifesta est. Maior vero propositio pars ex eo apparet, quod lex humana eo tempore, quo res omnes erant communes ante particularem rerum occupationem, potuit eius sola autoritate priuatis dominia rerum concedere & tradere quod appetitissime probatur à Conrado de contract. q. 9. §. 11. Ergo eadem lex post illam diuisionem rerum priuatis factam, itidem poterit ex iusta causa dominium vnius, cuique acquisitum ab eo tollere, & in alterum transferre: quia non minor est legis potestas ad tollendum dominia præmissa causa vtilitatis publicæ, nunc post rerum communium particularem dominii acquisitionem, quam fuerit tunc cum omnia erant communia, & indiuisa: atque autoritate legis facta fuere priuata. Habuit enim tunc lex autoritatem concedendi aliquot ex rebus communibus ob iustam causam aliquibus, reliquis ab earum vsu exclusis. Eadem ergo habet & nunc potestatem easdem res ab his, qui earum dominium habent, ratione publicæ vtilitatis tollere, & aliis adiacere. Deinde lex humana, quæ iusta sit, inter subditos vim habet, ex eo, quod subditi consenserint in imperium & administrationem legislatoris: eademque ratione subditi consenserunt in legem iuste à principe latam, quod satis manifestum est: idcirco lex iusta, quæ vsucapionem vim desiderit, ea nique indixerit, consensum habet tacitum omnium subditorum: qui quidem consensus tacitus sufficiens est, vt virtute legis iusta dominium ab vno in alterum absque consensu expresso transferatur. Minor huius argumentationis pars tangit iustitiam legis inducentis præscriptionem: nempe vitium iustam habuerit legislatoris causam transferendi dominium ab vno in alterum ratione temporis? Et quidem hæc iustitia constat ab vtilitate Reipublicæ, cui conuenit dominia rerum non esse incerta: item quod lites, quæ alioquin frequentissime contingerent, aliqua ex parte à Reipublicæ exterminentur. Idem euidentius ostenditur, si paulo altius rem istam repetamus. Nam vsucapio in primis videtur resisti naturali æquitati, cui conuenit, quod nemo cum alterius iactura fiat locupletior. *l. nam hoc natura. ff. de cond. ind. b. l. iure natura. ff. de reg. iur.* Tamen ex aduerso obicitur, eam æquitatem quandoque incommodam, & sane perniciosam esse communi hominum societati, cui lege naturali omnes inservire tenentur, cuiusque ratione, vt ea cõseruetur, passim leges humanæ instituantur: quarum finis non alius est, quàm humani conuictus, & humanæ, communi que societatis conseruatio. In hoc denique vsucapio instituta legibus humanis est: vt Reipublice, communi que hominum societati, consilium sit. Ea etenim cessante, incertus semper esset possessor, an res, quam ab alio emit, aliove titulo habuit, sua sit, necne. Quod minime Reipub. commodum est, imo damnatum inferri. *l. i. ff. de vsuca. quod si nullo tempore certa sint rerum dominia, hominũ commercia facile intermitterentur: atque in cultu iacebunt agri, quorũ cultura Reip. vtilis omnino censetur: timens namque possessor ne quando dominus verus fundi, cum sibi auferat, illius curam abiciat, & inculti manere sinet, quemadmodum scribit Theop. in principio. Insi. de vsuc.* Et præterea vsucapionis lex alia ratione iustificatur à I. C. in l. vltim. ff. pro suo. ergo, inquit Neratius, vsucapio rerum constituta est, vt aliquis litium finis esset. Sic & Cicero pro Cæci. vsucapionem inquit esse finem sollicitudinis, & periculitium. His tandem rationibus introducta vsucapio minime infringit regulam illam iuris naturalis, quæ cum alieno detrimento nos locupletari vetat, sed eam potius moderatrice ratione interpretatur, ne ab alia lege, quæ conseruationem, & quietem communis societatis iniunxit, discederet. Sic legibus duodecim tabularũ, fundi & agri biennio vsucapiebantur, cætera autem res anno tantum, cuius legis meminere Iust. in l. i. Cod. de vsucap. transfor. Cicero pro Cæcinnæ. Plato idem lib. 12. de legibus ad eius Reipublicæ, quam ipse instituebat, regimen statuit, rem mobilem palam & publice possessam, anno vsucapi:

si clam possideatur ea res, triennio quidem, & id in vrbe. At in agro palam, quinquennio: occulte vero, decennio vsucapi Laudat Cicero de Offic. lib. 2. Aratum Cicyonium, quod is cum patriam sua tyrannide multis annis oppressam liberaisset, exulesque reduxisset, possessiones iustas triginta iam & quadraginta annis obtentas mouere, atque exulibus restituere, ideo iniquum esse censuit, quod tam longo spacio multa hæreditatibus, multa emptionibus, multa dotibus tenebantur sine iniuria. Hinc sane fit, vt nulla Christiana Reipublica sit, quæ propriis statutis legibus vsucapionem mobilem, & immobilium rerum non probauerit: eaque leges iustas esse ostendit Scotus in 4. sent. distinct. 15. & præter eum Conrad. de contract. q. 15. conclus. 2. & sequen. Thom. in quodlib. 12. q. 1. 2. q. 24. quorum opinio communis est: apud Theologos: sicuti eam secutus asserit Hadr. in 4. sent. tra. de restit. eo capitul. quo de præscriptio. agit. Ex hac vsucapionis iustitia plura possent deduci: quorum aliquot, quia maiorem hætenus habuerunt controuersiam, breui quadam resolutione subiiciam.

Primum hinc facillime, ni fallor, expendi poterit ea questio, qua dubitari solet: an ex præscriptione acquiratur dominium directum, vel vtile: Nam frequentiori nostratum sententia illud obtentum est, quod ex triennali vsucapione transferatur dominium directum: at ex præscriptione decem, viginti, vel triginta annorum tantum translatum sit in præscribentem dominium vtile: directum vero maneat penes illum, aduersus quem præscriptum fuerit. Hanc opinionem veram esse censent gloss. in Auth. nisi tricennalis. C. de bonis matris. gl. in l. traditionibus. C. de pact. & in princ. Insi. de vsucap. quas secuti sunt Bartol. & Dd. in d. Auth. nisi tricennalis. in præcatis locis Panorm. in Rubric. de præscriptione. Idem in cap. ceterum. de iudiq. nu. 20. & Dec. ibi n. 17. Eandem sententiam fatentur communẽ esse passim vtriusque iuris interpretes, præsertim Iaf. in d. l. traditionibus Felin. & Alciat. in d. Rubr. de præscript. Francisc. Balb. in tractat. de præscriptione. 2. part. princip. 2. questio. Arcet. in princ. Insi. de vsucapion. Iohannes Hannibal. in Rubric. ff. de vsucapionibus numero, 113. & probatur in l. si duo patroni. §. Iulianus. ff. de iureiur. vbi vtilis actio datur præscribenti. Idem in l. i. ad finem. ff. de aqua pluuiæ arcend. deinde præscribenti competit exceptio: ergo priori domino competit actio. *l. super longi. Cod. de longi tempor. præscript. l. si quis emptionis. Cod. de præscript. viginti vel quadraginta annorum.* Quibus & alia ratio accedit, quod dominium iure naturali quæsitum, quodque directum est, non potest humana, & civili lege tolli. *l. eas obligationes. ff. de cap. dimin.* ergo per præscriptionem lege humana inductam non potest dominium istud directum tolli, his sane autoritatibus, & rationibus. potissimum hæc opinio comprobatur: & item autoritate Iurisconsulti in l. si quis diuturno. in pr. ff. quemadm. seruit. vñd. vbi I. C. acquisita seruitute inquit, vtilem actionem præscribentem habere ad ius seruitutis.

Cæterum contrariam sententiam, imo quod vsucapione decem, vel viginti annorum dominium directum transferatur autoritate legis humanæ ex vsu, probare conatur Martinus, Petrus à Bellapertica. & Iacob. Butri. in d. Auth. nisi tricennalis. gloss. in summa. 16. q. 3. Faber & Portius in princ. Insi. de vsucapion. Alciat. in Rubr. de præscript. nu. 33. & in l. vt iur. ff. de verbo. sign. Dec. in l. vlt. C. de edict. Diui. Hadri. tollen. col. 1. Io. Igneus in l. i. §. dominia. l. i. ff. ad Syllan. Idem Iarus in l. contractus. ff. de reg. iur. n. 130 cuius rationes aduersus Dec. defendit Rog. de Mota. in l. traditionibus. C. de pact. nu. 94. Eandem opinionem fatentur veriorum esse, & tenent Eguinarius Baro Insi. de vsuc. col. 2. Ioan. Coraf. in l. seruitutes. in q. nu. 13. ff. de seruitur. idem Coraf. lib. 6. Miscell. c. 20. & Conrad. de contract. q. 15. conclus. 3. Quæ quidem opinio probatur ex eo, quod plurimum Iuriscõsultorum testimonio constat, vsucapione, & præscriptione dominium acquiri præscribenti. *l. 3. ff. de vsuc. l. acquiritur. §. non solum. ff. de acq. rer. domi. l. traditionibus. C. de pact. Auth. nisi tricennalis. C. de bonis mat. dominii autem verbo directum est in dubio intelligendum l. i. §. qui in perpetuum. ff. si ager. vctig. cum potentior sit adsumenda significatio in dubio. l. quartus. ff. de statu hom. l. domum. ff. de contrah. empr. c. penult. de sent. excom.*

Secundo loco huic sententiæ adstipulatur ratio satis congrua. Lex etenim humana ex iusta causa habet potestatem transferendi dominium ab vno in alterum, sicuti modo probauimus, non tantum vtile, sed & directum, quod negari non potest, alioqui dominium, quod in pœnam criminis transfertur ab vno in alterum, directum nõ esset, sed tantum vtile, quod omnino falsum est. Igitur certum sit, humanam legem posse causa vsucapionis transferre dominium

directum in praescribentem. Huius autem domini directi translationem fecisse legem inducentem usucapionem, & praescriptionem, satis apparet ex locis proxima ratione citatis. & praeterea, quia manifesti iuris est, auctoritate legis praescriptionis causa dominium in praescribentem transferri, nec distinctio alicubi in ea specie fit domini directi ab utili, quod lex minime indistinctum dimitteret, si voluisset tantum dominium utile in praescribentem transferri.

Tertio eadem sententia habet auctoritatem a lege duodecim tabularum, item a Iuliano Caesare in *prin. c. §. 1. de usucapion.* Quibus in locis pariter statuitur acquisitio domini ratione praescriptionis rerum mobilium & immobilium, additque Iulianus ex praescriptione rerum dominium acquiri, cum mentionem fecisset rerum mobilium & immobilium, ergo ut par sit utriusque praescriptionis conditio, ob eandem legis parem, vnamque utriusque determinationem. *Item hoc iure. ff. de vulg. par est,* quod domini directum rerum etiam immobilium in praescribentem transferatur. Haec eadem argumentatio fieri potest ex *l. traditionibus. C. de pactis.* ubi paria censentur, quod dominium transferatur traditione, & usucapione, & tamē palam est traditionibus dominium directum, non tantum utile transferri.

Quarto aduersus communem opinionem virget *tex. in c. inter memoratos. 16. q. 3.* quo in loco dominium acquisitum praescriptione, appellatur aeternum. Sic & in *c. clerici. ead. q. dominium hoc proprietatis dicitur.* vnde coniectare licet, & deducere, directum dominium praescriptione acquiri.

Quinto, ut partem istam iustiore esse ostendam, aut saltem minime conuincere auctoritate tot doctissimorum virorum, qui contrariam magno conatu admittendam esse opinantur, libenter quaeram, quo iure hi Doctores praescriptionem triennalem distinxerint a longi temporis praescriptione, censentes ex triennali directum dominium acquiri, non ex praescriptione longi temporis? Etenim si responderint in usucapione Iurisconsultum hanc conclusionem palam probare in *leg. 3. ff. de usucap.* ut Dynus in hac regula censet, *na. rō. profecto mirabor maxime, viros eruditione insignes hac auctoritate sententiam istam probasse.* Nam Iurisconsultus in *d. l. 3.* non tantum tractat de usucapione rerum mobilium, sed & de immobilium praescriptione. nam & haec usucapio dicitur. *l. 4. §. si tu vi. l. si per errorem. ff. eod. tit.* Nec vllibi in *tract. de usucap.* Iurisconsulti, quorum responsa in Pandectas Iustinianus retulit, hanc distinctionem fecere. Imo ab eis rerum immobilium & mobilium praescriptio, dicitur usucapio, & a Cicerone, & aliis veteribus Latinae linguae authoribus, quorum dictione in his, quae ad usucapionem pertinent, non alia sunt, quam haec, quibus & Iurisconsulti vtuntur, nusquam mentio fit rei immobilis praescriptionis sub alio nomine, & titulo, quam usucapionis. Praeterea licet non desint rationes, quibus moti legumlatores potuissent inducere, quod directum dominium ex usucapione rerum mobilium acquiratur, utile vero tantum ex praescriptione rerum immobilium nempe ob vilem & abiectam rerum mobilium possessionem. *l. peregre. in princ. c. l. si rem mobilem. ff. de acq. possess.* & quia facilius, ac firmius res mobiles acquirantur. *l. 3. §. Nerus filius. ff. de acq. possess.* tamen legislator ex his, & aliis rationibus statuit, minus tempus sufficere ad usucapiendum res mobiles, quam immobiles, nec in qualitate domini & distinctione directi, ab utili quidquam desinituit: imo pariter, cum usucapio tam de mobilibus quam immobilibus sit necessario accipienda, ex ea generaliter acquiri dominium censuit in *d. leg. 3.* tamen si iam lege duodecim tabularum sancitum esset, minori tempore acquiri mobilia, quam immobilia. Nec distinctionem istam ita vilem, & maximi effectus tacuissent Iurisconsulti, si ea lege ciuili Romanorum alicubi facta fuisset.

Non oberunt huic opinioni ea quae contrariae sententiae auctores adducunt. Et primo *l. si duo patroni. §. Iulianus. ff. de iureiur.* Cuius hic est contextus litterae, Iulianus ait, eum qui iurauit fundum suum esse, post longi temporis praescriptionem, etiam vilem actionem habere debere. Haec Iurisconsultus. Qui varie a Doct. intelligitur. Nam quidam arbitrantur, longi temporis praescriptionem in ea specie allegari ab eo, contra quem iuratum est. Vnde qui semel iurauit ex aduersarij delatione fundum suum esse, habet ex iuramento actionem vilem, non obstante quod aduersarius post hoc iuramentum longo tempore fundum possederit. Quasi tunc non sufficiat longi temporis praescriptio, sed sit necessaria maior praescriptio per-

petua actione per delationem iuramenti, atque non tantum habet qui iurauit actionem realem, quam priusquam iurasset habebat, quae perpetua fuerit per litis contestationem, sed etiam actionem vilem ex iuramento, quae quidem actio perpetua est vsque ad quadraginta annos. *l. cum c. postea. §. si is qui temporalis. ff. de iureiurand. de quo tractat Regal. 14. tit. 11. Partita tertia. Hippol. in sing. 141. Rod. Zuares in 191. & Alex. in d. §. Iulianus. ac Rodericum in d. vers. considera. locum hic Iurisconsulti tractat de praescriptione iam cepta tempore delationis iuramenti, vel de usucapione post iam delatum iuramentum incipienda, vel de usucapione post iam delatam mittit, atque post alios *l. in d. l. §. Iulianus.* Potest aliter loqui post ipsam usucapionem finitam, possessorem in iudicium vocatum apposita exceptione, ac praescriptione longi temporis, iuramenti actori detulisse, eūque ex dilatione iuramenti. Habet enim tantam vim iuramentum ex dilatione praescriptum, quod & aduersus longi temporis praescriptionem actionem vilem iuranti acquiri, nec tantum extinguitur ius praescriptionis, quo extincto actor habet praescriptam actionem directam iure domini, sed & vilem ex iuramento vi acquiri ipsi iuranti. Haec quidem interpretatio, licet Iuliano non admodum placet, cum is existimet non contentum rextui, deducitur a *glos. ibi in princ. & Bartol. in §. si quis iurauerit. eiusdem l. si duo patroni.* tandem iuxta has interpretationes minime obstat Iuliani responsum opinioni, quam vltimo loco aduersus communem probauimus, nec communem sententiam suffragatur. Quod si dixerit quis Iuliani sententiam procedere in praescriptione eius, qui iurauit, ut sit fructus, quod is, qui iurauit ex dilatione alterius fundum suum esse, si postea praescriperit rem ipsam longo tempore, habere eum etiam vilem actionem, quemadmodum eum textum intellexere Iacob. Butrig. Richar. Alb. Bart. & Iac. tunc ipse respondeo actionem illam vilem dari ex iuramento, non ex praescriptione. nam de viribus iuramenti agit in eo titulo, non de viribus praescriptionis: idcirco inibi responsum est, post iuramentum habere iuramentum, qui etiam ratione tituli iuramenti praescriperit fundum bona fide, actionem vilem ex iuramento sibi delato, non tantum actionem directam ex praescriptione: huiusque responsi non est leuis effectus, sicuti Iason post alios ibidem tradidit. Quamobrem potius probatur in dicto responso posterior opinio, quam prior. Mihi sane potius placet, quod in *d. §. Iulianus.* praescriptio allegetur ab eo, qui iuramentum detulerat. Id enim magis consonum est Iurisconsulti menti, quam quod ab eo, qui iurauit, eadem non ita vtiliter proponatur, & iuxta hunc intellectum, si intellexerimus iuramentum praescriptum fuisse post praescriptionem perfectam oportet committere & duo puncta post dictionem illam, Praescriptionem, & obponere.*

Item non obest textus in *l. ed. fin. ff. de aqua pluuiarum. c. in l. qui dicitur. in princ. ff. quemadmodum seruus. am. nam in praedictis locis tantum tractatur de vtili actione pro vtili seruute, aut quasi seruute, non de vtili domino, quae quidem distinctam habent rationem ex eo, quod in seruutibus agitur de re incorporali, quae vere & proprie non possidentur, sed quasi possidentur *l. seruus. §. incorporales. ff. de acq. rer. dom. l. si quis. §. si viam. ff. de usucap.* Idcirco mirum non est, quod seruus acquisita praescriptione, differat ab ea, quae consensu domini constituta conuentione sit, & appelletur quasi seruus vtilemque actionem habeat. Illa etenim, quae pacto & conuentione sit constituta, proprie seruus dicitur, at ea, quae vsu temporis sit acquisita, quasi seruus appellatur: quippe quae non sit continuata propria, & vera possessio.*

Deinde leges omnes, quae praescribentem exceptionem competere assueverant, non probant actionem eum non habere directam, nec ex eis constat, illum contra quem praescriptum est, habere adhuc post praescriptionem, actionem directam. loquuntur enim de exceptione intentionis & facti, cuius meminit *glos. in l. qui se debere. ff. de cond. cau. dat. de qua & nos disputauimus in princ. huius relectionis.*

Vltima vero ratio prorsus est fragilis, licet ea vtriusque Abb. in c. ceterum. de iudic. numer. 20. & Dec. ibi numer. 17. ex *l. ad oblationes. ff. de capis. dimiss.* dicentes, legem humanam non posse per usucapionem dominium directum a priori domino tollere, & transferre in usucapientem, quia dominium directum competit iure naturali, cui lex ciuili humana derogare non

non potest. Profecto satius esset viris doctrina præstantibus his rationibus abstinere, quam ita leuiter argumētari. Quid obsecro refert, quo ad iuris naturalis rationem, quod per vīucapionē dominium directum, vel vīle potius acquiratur, cum etiam vīle tantum dominium sit sufficiens, vt iuratum etiam vīle tantum dominium libere in vīcaite vīus plus rei, vīlitas & commodum libere in vīcaite gentem sunt translata. Deinde si lege humana non potest ab aliquo dominium directum auferri, non poterit nec in pnam delicti rerum dominium directum à delinquēte in Principem lege humana transmitti, quod falsum est & manifeste erroneum. Sic denique aduersus ipsū Panormitanum, & communem, nec per triennem vīucapionem dominium directum lege humana posse acquiri, & tamen dubio procul id acquiritur. Nec video rationē congruam, qua probari possit, dominium vīle non ita esse penes alicuius rei verum dominium iure naturali, sicut directū quod sit, vt si directum sit iuris naturalis, ita erit & vīle. Maxime quod & si fateamur dominium verum alicuius rei habere ius in ea, ac dominium naturali ratione & iure, id plane procedit, modo intelligamus dominium, sicut & libertatē ipsius hominis, quā iure naturali competit cuique, subditum esse reipub. & eius administratoribus, qui ad vīle regimen subditorum possunt legibus statutis de dominio rerum, & de ipsorum subditorum personis disponere. In hoc enim palam consensere hi, qui se reipublica, & principibus subdicere. Hinc etenim deducitur, ius illud naturale, quo dominium propriū rei quis habet quodque dictat, dominium hoc à nemine auferendum fore, habere, & asserere interpretationem ab alia eiusdem iuris naturalis ratione, qua obtentum est, homines ipsos, eorumque res subditos esse reipub. eiusque Principibus, vt vīlitatei communitatis subueniant, atque ita in his, quā ad eiusdem communitatis vīlitatei necessaria sunt, parere debent subditi, nec recusare possunt legum, vel principum imperia. Leges vero vīucapionem inducentes iusta ex causa, in totius communitatis vīlitatei statuta sunt, idcirco ad controuersiam iniquitatis trahi non debent. & præterea posset dici dominia rerum non omnino esse distincta iure naturali, sed humano per particularem earundem rerum communium applicationem, de quo in regul. peccat. tractantes de veneratione, disputamus, quamuis iuris naturalis principium sit, nemini faciendam esse iniuriam: nemini nocendum esse. & ea ratione res propria alicuius non est ab eius dominio cum iniuria auferenda, sic etenim dominium per vīucapionem in aliquem translatum, iure potius quam iniuria auferitur à priori domino. Ex quibus patet responsio ad argumētationem. Nam et si dominia rerū sint iuris naturalis, & ea quæ sunt iuris naturalis humana lege non possunt auferri, non sequitur ex hoc, præscriptione, aut vīucapione, dominia auferri contra ius naturale, nec ex hoc ius naturale violari, quia id potius interpretationem adsumit à ratione moderatrice, quæ & ipsius iuris naturalis pars est.

Igitur, quicquid nostrates velint, ego constitutissimū esse propono, præscriptione quacunq; quæ iusta lege probata, & iustitia sit, dominium directum vīucapienti acquiri, nec penes priorem dominium id manere, atque ideo non solum præscripti vīle dominium competere, sed & directum. Verū prior sententia, quæ frequentiori suffragio recepta fuit, plures habet interpretationes, ac restitutiones, quibus eundem authores eam perstringunt, & limitant. eas tradidit Feli. in Rub. de præscript. Iaso. & alij in d. l. traditionibus. idem §. annuum de action. num. 72. Ioan. Hannib. in d. l. naturaliter in repon. lib. de vīucap. num. 84. & sequentibus. Igneus in d. §. domini. l. 1. §. 44. Syluanus. Præter hæc illud est adnotandum, quod dominium directum non potest esse penes duos in solidum, & ideo iuxta communem sententiam dominium directū manet adhuc post præscriptionem penes ipsū priorem dominium, dominium autem vīle acquiritur præscripti. At secundum opinionem communem contrariam dominium directum acquiritur præscripti, nullumque manet apud priorem dominum ex ratione l. si vt certo. §. si duobus. ff. commod. Vnde si alicubi scriptum sit, eum contra quem præscriptum fuerit, dominium directum esse, id intelligendum est, olim, sciuet ante perfectam præscriptionem, vtcunque sit, etiam si obtineat ea sententia, quæ habet, dominium tantum vīle acquiri præscripti, hoc tamen dominium vīucapione acquirunt verum dominium est, ac directo præferunt.

§. ex pluribus. ff. de acquirend. possess. Bartol. in leg. 1. & ibi Ialon nune. 57. ff. eodem tit. Sic & qui agit rei vendicatione, obtinere debet in ea actione, si probauerit se rem illam, quam petit, legitime præscriptisse, secundum Specul. tit. de loca. §. nimo aliqua. versic. quinquagesimo sexto queritur. Bartol. in l. minor. §. 1. columna penult. ff. de emption. Innoc. in cap. ceterum. de iudic. colum. penult. Feli. in Rubric. de præscript. colum. 3. Abbas in cap. cum contingat. notab. 1. de decimis. Alexand. consilio 90. libro secundo, colum. 3. Paulus Paris. conf. 104. lib. 31. numero 39. Bald. & Paul. Castren. in l. cum res. Cod. de probation. Panormit. in dict. cap. ceterum. colum. penult. ma. Balb. de præscript. secunda parte princip. colum. 3. Quorum opinio communis est. Quamobrem illud sit absque cōtrouersia, hoc dominium vīle sufficiens esse ad agendum & obtinendum rei vendicatione, item & ad excludendum veterē dominum agentem ex directo, sicuti & Alexand. explicat in dict. §. ex pluribus. colum. 3.

§. PRIMVS.

Effectus dominij vtilis vel directi, &c.

S V M M A R I A.

1. Præscriptio bona fide, & titulo procedens tribuit præscripti actionem ad vendicandam rem ab ipso veteri domino, & an idem sit in præscriptione bona fide absque titulo iam in præcedenti.
2. Præscriptio an det ius proprietatis præscripti, & an ipse habeat rei proprietatem.
3. Verus dominus rei præscriptæ ratione dominij directi poterit agere contra tertium possessorem, qui non habet causam à præscripte.
4. Præscriptio per in integrum restitutionem extinguit, an sit naturalis, vel datus actio qua veteri domino competit.
5. Dominium acquisitum per præscriptionem, an possit tolli per Principem.
6. Dominus directus, an possit impedire constitutionem rei præscriptæ ob delictum præscripti, etiam additur alij effectus in domino directo procedentes.

Statim in initio huius tertiae partis exposuimus contrarias Doctorum sententias in ea questione, qua solet discutit an dominium directum acquiratur præscripti: ac tandem ostendimus frequentiori authorum consensu in eam rem esse opinionem; quod dominium directum maneat penes veterem possessorem, vīle tantum præscripti acquiratur. Idcirco oportet expendere, quid operetur illud dominium directum manens apud veterem possessorem, & quid referat vīucapienti acquiri dominium tantum vīle, non directum. subicam enim aliquot huius disputationis vīlitates.

Primum quidem, licet verum sit, & saltem crebiori Doctorum sententia receptum, eum qui rem aliquam bona fide, & titulo decem, aut viginti annis vīuceperit, habere actionem realem ad vendicandam eandem rem à veteri domino, contra quem præscripsit, quique eam rem demum finita præscriptione possidet. l. quis emptionis. in prim. C. de præscript. 30. vel. 40. ann. in d. l. gl. ibi. quæ huius opinionis authores citauit Ioan. & Bulgarum, quorum sententia fatetur communē esse Saly. ibi, & Balb. de præscr. 2. part. prin. q. 6. col. 1. At tamen qui vīuceperit rem alterius 30. annis absque titulo, bona fide, habet actionem aduersus quemcunque possessorem ad rei vendicationem, modo non sit prior rei dominus. Nam ab hoc non poterit rem istam vendicare, idque procedit propter dominium directum, quod manet apud ipsū priorem dominum, contra quem præscriptio processerit. text. optimus in d. l. si quis emptionis. §. 1. iuxta opinionem gl. quam sequuntur Iac. Butri. Bald. Ang. & Saly. Quorum opinio communis est, sicuti Saly. ibi & Balbus in d. q. 6. expressim fatentur, eandemque sententia probat textus in specie in l. 21. tit. 29. part. 3. Ego sane, nisi Regia lex hanc opinionē probaret, contraria potius eligerem, veramque esse censerē, sequutus Placen. Cynum, & Alberic. in d. §. 1. ea præfertim ratione, quod præscriptio hæc tricennalis bona fide perfecta, eandem vim habet, quam præscriptio decem, vel viginti annorum, quæ cum titulo, & bona fide processerit, text. singul. in cap. placuit. §. potest. 16. questio. 3. Dynus in hac reg. num. 9. Abb. in capitul. illud. de præscript. colum. 3. Bald. in secunda part. princip. q. 2. Idemque apparet in dicta l. si quis emptionis. §. 1. vbi limitat præscriptum inquis Imperator dari huic præscripti ei, qui dederat in initio dicta l. si quis empt. præscripti decem vel viginti annorum cum titulo, & bona fide. Nec obstat textus in d. §. 1. versic. ita tamen, quia referendus est ad præscriptionē triginta annorum mala fide contrariam, quæ

sanctum